

FÖRENKLAD BESKRIVNING
De sedimentära bergarterna (sådana bergarter, vilka bildats av partiklar som framför allt avsett i vatten) dominerar kartbild. I den nordostligaste delen finns ett mindre urbergsområde (Söderåsen västligaste del). Den är generellt av diabaslag. Dessa har även lagigt inlagret äldre sedimentära bergarter (sådana bergarter som förekommer i Västmanland och i södra delar av de sedimentära bergarterna har en ålder som varierar mellan karbonium och trias). Diabaslagarna mellan perm och karbonium har en ålder av mellan 1200 och 1700 milj. år. Kambrika och ordoviciska bergarter förekommer endast på större djup. Inom större delen av området är bergarterna täckta av ett ganska ojämnt (10-100 tjock) jordtäck. Söder om en linje som ungefärligen ligger mellan Rönneberga och Helsingborg är emellertid jordtäck upptill till 60 m tjockt.

URBERGET
Anledningen till att kartområdets berggrund endast till ringa del utgörs av urberg är den breda störningslinjen (Fornuattalinen) som korsar Skåne i nordvästlig riktning och som begränsar den Fenoscandiska urbergsskålden mot väster. Zonen öster om urberget till antal åsar (horstar), mellan vilka den kristallina berggrunden överlagras av fossiliferösa sedimentära bergarter.

Söderåsen urberg tillhör den sydöstskandinaviska gnejsregionen, vilken från havet i väster utbreder sig in mot den stora tektoniska störningslinjen (protoginnet), som sträcker sig från Värmland förbi Västerås och kan följaktligen i nord-sydlig riktning till nordöstra och irre delarna av Skåne. Stora delar av detta område dörra till gnejsar av granit, vilka i sin huvudsak dräkt är så omvandlade att de är svårt att avgränsa mot de från början varit magmatiska bergarter. Öva bildade ur amfoter, eller om de bildats på jordytan i form av vulkaniska eller sedimentära urbergarter. Sannolikt torde ursprungligen magmatiska bergarter dominerat inom gnejsmassan.

Det begränsade parti av Söderåsen som faller inom kartområdet, utspäts i sin norra och södra del av mestadels grård, finkornig, delvis ådrade gnejsar (orange på kartan). Här och var uppträder mörkare grå till nästan svarta slirer eller linser i gnejsarna, vilka utgör rester eller glänsar av basiska bergarter med låg SiO₂-halt (mörkare med grönt). De har antingen bildats ungefär samtidigt med gnejsarna eller senare trängt in i dessa som basiska gångar längs sprickor. Söderåsen har berggrunden utsett för omvandling under höga tryck och temperaturer, varvid bergarterna utvecklat karakteristiska former.

Sannolikt yngre än gnejsarna är de mera homogena, delvis grovkorniga gnejsiga graniter som utspäddes bl. a. som mindre partier i gnejsarna, men även mera sammanhängande områden. Norr och sydost om Vrams Gunnarstorp utspäddes sådana gnejsgraniter mer än hälften av kartområdets urberg. De är delvis relativt grovkorniga och har ofta röda, större, s. k. ögon av kalkhaltigt sparagngit som utspäddes här och var emellan glänsar av mycket grovkornig granit, s. k. pegmatit, samt finkornig granit, vilka står inlagret i äldre berggrunden.

De genomgående omvandlingarna av urberget inom södra delen av sydöstra Sverige, som ägde rum under delvis mycket höga tryck och temperaturer, var till största delen avslutade för ca 1200 milj. år sedan. Stora lådbrodder ägde dock rum, bl. a. långa den tidigare nämnda protoginnet ända fram till för 900 milj. år sedan.

KAMBRIUM-ORDOVICIUM
Kambrika och ordoviciska bergarter har inte påträffats. Troglivis förekommer de på stora djup inom kartområdet.

SILURLAGER
Silurlagerna består underest av en kanske 100 m tjock mjögrå till svart lerseker som överlagras av en ca 600 m tjock kalkhaltig lerseker. I den senare påträffas ibland övriga vilka har gett skiffern dess namn, colonusskiffer. Av de båda skiffertyperna har endast colonusskifferna påträffats i ytan. I den finns horisonter med grovre material, vilket ibland överlagras delvis av kvarts och i mindre utsträckning av glimmer och zirkon. Det material som bygger upp skifferna avsett i ett hav.

DIABASSÅNGAR
I permokarbonisk tid (ca 300 milj. år sedan) sprack urbergsskålden upp i Skåne och en intensiv intrusionsperiod följde. Basisk magmas trängde igenom urberget och de sediment som inte hunnit eroderas bort. Magman stelnade till diabasser, vilka som mörka, brantstättade glänsar med upp till ca 100 m bredd korsar Skåne i samma nordvästliga riktning som åsarna. Diabasserna är starkt magnetiska och framträder därför tydligt på den flygmagnetiska kartan. Som framgår av både denna del och berggrundskartan finns de representerade dels på Söderåsen, dels inom kambriumområdet vid Sireköpinge.

KÅGERÖDSLAGER
Kågerödslagen (övre trias) bergarterna är uppkallade efter en förekomst vid Kågeröd som ligger övans på silurlagerna, vilket medför att vi har en stor lucka (på ca 200 m) i lagerföljden mellan siluriska lager och Kågerödsbildningar. Kågerödslagen består av arkoser, sandstener, leror och konglomerat med röda, grå och gröna färgar. Sammanställningen varierar emellertid från plats till plats. De avslutas oftast uppåt av en röd ler. I kartområdets centrala delar har Kågerödslagen en tjocklek av ca 200 m. De tunnast ut är öster. I t. ex. Skromberga varierar tjockleken mellan 20 och 85 m. Det material som bygger upp Kågerödslagen härstammar från ett ökenområde.

RÅT- OCH JURALAGER
Råt- och jurabergarterna har en maximal tjocklek av ca 650 m. De består av sand-, ler-, mo-, slit-, märke- och kalkstenar, kolvagnlager m. m. Också bergartstyper återkommer på olika nivåer i lagerföljden. Bergarternas färg varierar starkt, från röd, brun och grön till vitt och svart. De är i regel ganska lösa, men vissa hårdare partier förekommer också. Under råt och jura var området ibland havsbotten, ibland delat och strand, och under andra tider landområde. Råt- och jurabergarterna är relativt välkända inom området, då de innehåller kol och jura som är av industriell intresse.

KRIT- OCH DANBERGARTER
Krit- och danbergarter påträffas i kartområdets sydvästra del samt i Öresund. Bergarterna i övre krita är ca 60 m tjocka och består av ler- och sandavlagningar. De överlagras av landsandstenen, en 400 m tjock, gruvig sandsten, vilken sin tur överlagras av Sverkersen, en 550 m tjock vit eller ljus kalksten. De yngsta bergarterna inom kartområdet utgörs av Dankalkstenen, en 100 m tjock kalksten med flinthorningar. Under större delen av krita och den var området havsbotten. I början av krita kan emellertid området ha varit land, vilket även kan ha varit faller för vissa delar av området under den tid då Landsandstenen bildades. Det finns en lucka i lagerföljden på ca 30 m, är mellan de äldre och yngre kribergarterna.

TEKTONIK
Fram kambrium fram till mellersta silur skedde inga större berggrundsförändringar i området. Mot slutet av silur skedde däremot rörelser i berggrunden, vilka gav upphov till att den relativt sett tjocka överliggeriska colonusskiffern bildades. Från tiden mellan colonusid och Kågerödsid finns inga sedimentära bergarter bevarade. Under denna tidrymd utstans området för en omfattande tektonisk påverkan. I samband med att diabasslagarna bildades (permokarbonisk utstans) området för en uttjning, där kraternas verkan nordost-sydväst-riktig. En stark med förkastningar lösa är Kågerödsid har påvisats med hjälp av olika geofysiska mätmetoder. Förkastningarna löper från öster till väst i Fjälrestadströ-Kvistofta i nord-sydlig riktning, genom Helsingborg och upp förbi Kulla Gunnarstorp. Väst för uppmot 650 m har skett längs dessa förkastningar. Råt- och danbergarter påträffas i kartområdets sydöstra del samt i Öresund. Bergarterna i övre krita är ca 60 m tjocka och består av ler- och sandavlagningar. De överlagras av landsandstenen, en 400 m tjock, gruvig sandsten, vilken sin tur överlagras av Sverkersen, en 550 m tjock vit eller ljus kalksten. De yngsta bergarterna inom kartområdet utgörs av Dankalkstenen, en 100 m tjock kalksten med flinthorningar. Under större delen av krita och den var området havsbotten. I början av krita kan emellertid området ha varit land, vilket även kan ha varit faller för vissa delar av området under den tid då Landsandstenen bildades. Det finns en lucka i lagerföljden på ca 30 m, är mellan de äldre och yngre kribergarterna.

HISTORIK OCH PRAKTISK ANVÄNDNING
Stenkollet och leran i trias- och juraberggrunden har under en lång tid varit betydelsefull för den industriella utvecklingen i nordvästra Skåne. Den första notisen om kol i Skåne dateras till 1571, där det anges att stenkollet är påträffat omedelbart norr om Helsingborg. Troglivis var kolförelseområdet långt tidigare. Det första kol som bröts (norr om Helsingborg) i mera organiserad form transporterades till Kronsberg slott och till Kågerhamn. Under 1600-talet pågick brytningen längs kusten norr om Helsingborg. Under 1700-talet upptäcktes nya kolfält vid bl. a. Bosrup och Vallåkra. Under 1800-talets senare hälft anlades en mängd kolgruvor, bl. a. i Bjus, Silleshöj, Skromberga, Mörarp och Hylinge, där större delen av brytningen skedde under jord. Den sista gruvan för brytning under jord var Bjus gruva. Den lades ned 1978. Koler har genom tiderna haft ett varierande användningsområde, från att ha använts i yrar, för slidning i ånglok, till att bli en komponent vid tillverkning av chamotte. Chamotte framställs genom att den elfeldsta leran, som förekommer tillsammans med kol, blandas med kollet och läggs i stora högar som får brinna under en längre tid. Den färdigbrända produkten, chamotte, används för tillverkning av elfeldsta och syntetiska produkter. För närvarande används kol, som bryts i öppna dagbrott, i Helsingborgs fjärrvärmeverk. Förutom de leror som förekommer i samband med kolfälterna har andra jurasiska leror använts för keramiska ändamål, t. ex. de från Vallåkra, Gantofta och Helsingborg. Dessa leror har använts för tillverkning av bl. a. kerlik och tegelstenar.

LÄMPLIGA EKKURSIONSLOKALER
1700 m SO om Vrams-Gunnarstorp. Vid kartgränsen, ca 50 m söder om skogsbyväg NO-SV, sticker en liten bergkulle upp där öförfandade, relativt grovkornig gnejsgranit kan studeras. Öster om kartgränsen finns graniten också blottad på flera ställen inom ett ca 500 m stort område.
I dagbrottet Lunum, vid Hagahult, ca 400 m väster om väg 110, påträffas Bjulevålets bergarter. I botten finns en 0,8 m tjock kollös, B-flöten, som överlagras av en sandubladad, kollös ler (melanfödelager).
Rönneberg. Ca 700 m NV om Seargotts gård har diabas brutits till ett relativt stort stenbrott. Huvuddelen av den bruna diabasen verkar ha utgjorts av en finkornig, grå diabas med oftast textur. En mera finkornig variant av diabas, med kalcit- och svevelsyrligållå hållrum, antyder att flera diabasageringar finns representerade inom området. Den kalcitlösa diabasen finns blottad på höger sida av nedflatan till brottet i sydöstra delen av brottet kan man iaktta flera kraftiga slirningszoner i diabasen, vilka delvis är bildade i närliggande med kalcit. Brottsida sidosten utgörs av sliriska skiffer och för den som är intresserad av sedimentologi och paleontologi finns här ett rikligt material att studera.
Sireköpinge. Där vägen korsar Råån, cirka 500 m SO Sireköpinge kyrka, finns på åns södra sida en liten blottning med lerseker som delvis breccieras av diabas. Breccieringen och diabasen syns på blottningen söder, brantstättad del.
Örtarp. Höjden ca 350 m SV om Örtarp kyrka, söder om järnvägen och nordost om staden. En ca 2 m hög skärning i Kågerödsbergarter, under delen är konglomeratiskt utbildad och övre delen är en sandsten.
Vallåkra söder, i ett nedlagt dagbrott NV om Vallåkra station, söder om järnvägen, är Helsingborgsgrändens understa del tillgänglig i skärningen kan man se en gråvart skiffer som överlagras av oödbur, finkornig sandsten. I den under delen har fotovätk av diosaurer och viktrestar påträffats.
Vid bäcken ca 1200 m NV om Kvistofta kyrka, "forminnelokalerna", i ravinen vid bäcken finns en rijk, ljusgrå, finkornig sandsten, Dotsbussasandsten.
Laröd. Längs vägen mellan Laröd och stranden finns både Helsingborgsgrändens och Dotsbussasandstens tillgångiga. Vid stranden söder och omedelbart norr om trappan, som går från vägen och upp på landsbyggen, är Helsingborgsgrändens blottad. Norr om trappan finns en förkastning med över 100 m språnghöjd. Förkastningens ålder är ca 0,5 m bred. Den är tydligt numera överväldnad med buskar. Norr om förkastningen är Dotsbussasandstens korallade sandsten blottad. Den kan studeras i skärningen längs vägen mot Laröd.